

Sygn. akt I CSK 374/21

POSTANOWIENIE

Dnia 29 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku I. sp. z o.o. w W.
przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta W.
o stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 grudnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 27 stycznia 2021 r., sygn. akt IV Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od I. sp. z o.o. w W. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240 (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki I. sp. z o.o. w W. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 stycznia 2021 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wskazując na jej oczywistą zasadność i na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych

i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1904) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN z dnia: 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; 25 maja 2021 r., II CSK 96/21). Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN z dnia: 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN z dnia:

24 października 2012 r., I PK 129/12; 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5).

Rozumianemu w wyżej przedstawiony sposób pojęciu „istotne zagadnienie prawne” nie opowiada podniesiona przez skarżącą kwestia konieczności wyjaśnienia – jej zdaniem: „(1) czy możliwe jest ustanowienie lub zasiedzenie służebności przesyłu w sytuacji gdy urządzenie przesyłowe, którego eksploatacji służebność ma służyć, zajmuje całą (lub prawie całą) nieruchomość obciążoną, (2) czy ocenę sytuacji zmienia fakt, że właściciel celowo wyodrębnił geodezyjnie działkę w ostrym obrysie urządzenia (budynku stacji transformatorowej) i założył dla niej odrębną księgę wieczystą, a nastąpiło to w okresie biegu zasiedzenia; innymi słowy, czy właściciel może przez takie wyodrębnienie zniweczyć możliwość zasiedzenia i roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu, (3) czy dla oceny sytuacji, której dotyczy punkt 1, ma znaczenie, że właścicielem działki, której całą powierzchnie zajmuje urządzenie przesyłowe, oraz sąsiednich nieruchomości jest ten sam podmiot, (4) czy dla oceny sytuacji, której dotyczy punkt 1, ma znaczenie, że właścicielem działki, której całą powierzchnie zajmuje urządzenie przesyłowe, oraz sąsiednich nieruchomości jest Skarb Państwa, (5) czy zajęcie całej powierzchni nieruchomości przez urządzenie, o którym mowa w art. 49 k.c., pozbawia właściciela nieruchomości całości uprawnień właścicielskich, pozostawiając mu jedynie *ius nudum*, (6) czy podział geodezyjny lub prawny nieruchomości determinuje możliwość ustanowienia lub zasiedzenia służebności przesyłu, (7) czy zważywszy na szczególny charakter służebności przesyłu, determinowany koniecznością eksploatacji i potrzebami urządzenia przesyłowego, obsługującego interesy zbiorowe (społeczności ludzkich), a nie tylko indywidualny interes jego właściciela, znajdują do niej zastosowania na podstawie art. 305⁴ k.c. odpowiednio art. 288 k.c. (służebność ma być wykonywana, tak aby jak najmniej utrudniała korzystanie z nieruchomości obciążonej) i art. 285 § 2 k.c. (służebność gruntowa może mieć jedynie na celu zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części)?”.

Przedstawione przez skarżącą pytania nie stanowią istotnych zagadnień prawnych we wskazanym rozumieniu. W istocie są pytaniami o trafność stanowiska Sądu Okręgowego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem sprawy i polemiką

z tym stanowiskiem. Zostały one odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej konkretnej sprawie, a skarżący nie wykazał ich bardziej ogólnego znaczenia. Skarżący w istocie ograniczył się wyłącznie do wyartykułowania problemu prawnego i oczekiwanego podejścia interpretacyjnego w tej konkretnej sprawie. Ponadto przedstawione przez skarżącą zagadnienia nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są pytaniami w tej sprawie. Co więcej, nie ma znaczenia „kreowanie” odmiennej sytuacji prawnej z uwagi na udział w niniejszym postępowaniu Skarbu Państwa, który w stosunkach cywilnych podlega tym samym zasadom, co inne podmioty prawa cywilnego, w tym w zakresie prawa własności.

Zawarta w uzasadnieniu wniosku argumentacja – w konfrontacji z motywami rozstrzygnięcia – nie przekonuje do tezy, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania było uzasadnione.

Jeżeli chodzi o oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej jej zasadności (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), to zgodnie z poglądem utrwalonym w judykaturze musi temu towarzyszyć wywód skarżącego, na czym – jego zdaniem – polega oczywista zasadność skargi w danej sprawie z przytoczeniem przepisów, których naruszenie ją spowodowało oraz argumentacja wskazująca na to, dlaczego opisane naruszenie doprowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skoro przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, iż skarga jest oczywiście uzasadniona, to powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia. Przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 155/21).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej nie pozwala przyjąć, aby była ona – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona. W skardze kasacyjnej nie przedstawiono tak rozumianego uzasadnienia „oczywistości” skargi ani wyводу prawnego w tym zakresie, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, gdyż tylko one decydują o wyniku „przedsądu”. Sąd Okręgowy sporządził szczegółowe uzasadnienie, rozważył wszelkie, niezbędne okoliczności sprawy. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego, w konfrontacji z treścią uzasadnienia Sądu drugiej instancji i przyjętego przez niego kierunku rozstrzygnięcia sprawy, świadczą o polemicznym charakterze stanowiska zaprezentowanego przez skarżącego. Brak akceptacji przez wnioskodawcę zajętego przez Sąd odwoławczy (a wcześniej Sąd Rejonowy) stanowiska nie świadczy o tym, że wniesiona skarga jest oczywiście uzasadniona.

Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika, aby stanowisko Sądów *meriti* było niezgodne z tym, reprezentowanym przez Sąd Najwyższy, zgodnie z którym zasiedzenie zarówno służebności odpowiadającej treści służebności przesylu, jak i służebności przesylu nie dotyczy całej nieruchomości właściciela, ale jej części zajętej przez wybudowane urządzenia oraz niezbędnej do ich eksploatacji. Ustanowienie służebności przesylu wymaga określenia terytorialnego zakresu tego prawa przez oznaczenie pasa gruntu umożliwiającego właściwe korzystanie z urządzeń będących własnością przedsiębiorstwa przesylowego. Chodzi o uprawnienie polegające na określonym prawie wstępu, używania i korzystania li tylko z tego pasa gruntu (zob. np. postanowienie SN z dnia 20 kwietnia 2017 r., II CSK 344/16).

Bez znaczenia nie pozostają także judykaty powołane przez Sądy obu instancji oraz samą skarżącą, które pomimo, że dotyczą służebności gruntowych, znajdują odpowiednio zastosowanie do służebności przesylu. Zgodnie z nimi korzystanie z cudzej nieruchomości przez uprawnionego z tytułu służebności gruntowych może być jedynie częściowe (postanowienia SN z dnia; 21 lipca 2010 r., III CSK 4/10; 30 czerwca 2011 r., III CSK 272/10, OSNC-ZD 2012, nr 2, poz. 44). Skarżąca nie zaprezentowała argumentów, które uzasadniałyby zmianę tego stanowiska Sądu Najwyższego.

W skardze kasacyjnej zawarto jedynie polemikę z ustaleniami poczynionymi przez Sądy obu instancji. Tymczasem pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów (postanowienie SN z dnia 9 sierpnia 2018 r., II PK 213/17). Jest to istotne, gdyż zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c.).

Reasumując, w skardze kasacyjnej nie powołano takich argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa, oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w Sądzie drugiej instancji postanowienie oczywiście wadliwe. Na marginesie tylko należy dodać, że to, iż Sąd odwoławczy posłużył się pojęciem ustanowienia służebności przesyłu, nie ma wpływu na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, albowiem z treści uzasadnienia jednoznacznie wynika, że chodziło o wniosek o stwierdzenie nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie i przesłanki tej instytucji były rozpatrywane.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i w zw. z art. 99 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., z uwzględnieniem § 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).